ISSN (print) 2708-7530
Наукові перспективи № 2(56) 2025

УДК 340.1:340.2:340.3

https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-2(56)-1596-1606

Терещук Микола Миколайович кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін, Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, https://orcid.org/0000-0002-0772-9975

ДИХОТОМІЯ ПРАВА ТА КРИТЕРІЙ "ІНТЕРЕС"

Анотація. У статті розглядається актуальність питання розмежування публічного та приватного права, що залишається актуальним і важливим для визначення галузей права, де за порушення норм настає юридична відповідальність. У цьому контексті особливу увагу приділено категорії "інтерес", яка виступає одним із головних критеріїв розмежування правових сфер.

Дослідження показує, що поділ права на публічне та приватне має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки впливає на систему права держави. Теоретична частина дослідження дозволяє створити науково обґрунтоване підґрунтя для подальшої систематизації законодавства, а практична — забезпечує ефективне правотворчість та правильне застосування правових норм. Зокрема, підкреслюється, що правильний підхід до визначення характеру інтересу, який потрібно захищати, є ключовим для правотворчих органів.

В статті також розкривається історія розмежування публічного та приватного права, починаючи з давньоримського ученого Ульпіана, який запропонував критерій "інтересу" для класифікації правої системи. Сучасні науковці доповнюють цю концепцію іншими критеріями, такими як метод правового регулювання, предмет регулювання та склад суб'єктів правових відносин. Для публічного права характерними є імперативність, ієрархія та задоволення суспільних інтересів, тоді як приватне право базується на принципах рівності, диспозитивності та захисті особистих інтересів.

Особливу увагу уділено аналізу категорії "інтерес", яку автор розглядає як функціональну основу розмежування публічного і приватного права. Виявлено, що публічний інтерес є інтересом суспільства, який забезпечується державою, тоді як приватний інтерес пов'язаний з матеріальними потребами окремих осіб. Однак автор вказує на умовність критерію інтересу, оскільки сучасні галузі публічного права часто використовують інститути приватного права і навпаки.

На основі проведеного аналізу зроблено висновок, що критерій інтересу є недостатньо всебічним і не може сам по собі бути єдиним інструментом для

розмежування публічного і приватного права. Потрібно враховувати комплекс факторів, таких як метод правового регулювання, природу правових відносин та специфіку суб'єктів цих відносин. Це дозволить створити більш чітку та ефективну систему регулювання в контексті реформування пенсійної системи України.

Ключові слова: публічне право, приватне право, імперативний метод, диспозитивний метод, категорія інтересу.

Tereshchuk Mykola Mykolaiovych Candidate of Legal Sciences, Senior Lecturer at the Department of Constitutional Law and Theoretical-Legal Disciplines, Bila Tserkva National Agrarian University, Bila Tserkva, https://orcid.org/0000-0002-0772-9975 .

THE DICHOTOMY OF LAW AND THE CRITERION OF INTEREST

Abstract. The article addresses the relevance of the issue of distinguishing between public and private law, which remains topical and important for defining areas of law where violations of norms entail legal liability. Particular attention is paid to the category of "interest," which serves as one of the main criteria for delineating legal spheres.

The research demonstrates that dividing law into public and private has not only theoretical but also practical significance, as it impacts the legal system of a state. The theoretical part of the study provides a scientifically grounded basis for further legislation systematization, while the practical aspect ensures effective lawmaking and proper application of legal norms. It is emphasized that the correct approach to determining the nature of the interest that needs protection is crucial for legislative bodies.

The article also explores the history of distinguishing between public and private law, starting with the ancient Roman scholar Ulpian, who proposed the "interest" criterion for classifying the legal system. Modern scholars complement this concept with other criteria, such as the method of legal regulation, the subject of regulation, and the composition of legal relationship subjects. Public law is characterized by imperativity, hierarchy, and the satisfaction of societal interests, whereas private law is based on the principles of equality, dispositional regulation, and the protection of individual interests.

Special attention is given to analyzing the category of "interest," which the author considers a functional basis for distinguishing between public and private law. It is revealed that public interest represents the interest of society, ensured by the state, while private interest is associated with the material needs of individuals. However, the author points out the conditional nature of the "interest" criterion, as modern branches of public law often use institutions of private law and vice versa.

Based on the analysis conducted, it is concluded that the "interest" criterion is insufficiently comprehensive and cannot serve as the sole instrument for distinguishing between public and private law. A range of factors must be considered, including the method of legal regulation, the nature of legal relationships, and the specifics of the parties involved in these relationships. This will help create a clearer and more effective regulatory system in the context of pension system reform in Ukraine.

Keywords: public law, private law, imperative method, dispositional method, category of interest.

Постановка проблеми. Проблема розмежування публічного та приватного права, незважаючи на її розробленість та багаторічний досвід дослідження не втрачає своєї актуальності й понині.

Важливим та актуальним залишається це питання для вирішення проблеми чіткого визначення публічних галузей права, за порушення норм яких наступає юридична відповідальність.

При дослідженні цього питання були створені різні теорії поділу права на приватне та публічне, виокремлено багато критеріїв їхнього розмежування.

Слід зазначити, що визначити межу поділу права на публічне і приватне в значній мірі можна за рахунок аналізу галузей права, які до них належать.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі аспекти питання розмежування публічного та приватного права висвітлюються такими українськими ученими як Н.В. Дараганова, Є.В. Петров, Н.К Шаптала, О.І. Миколенко, С.П. Погребняк, О.Ф. Скакун, О.А. Банчук, К.Г. Волинка та іншими. Але проблема розмежування публічного та приватного права й досі не систематизована і розроблена не в повному обсязі.

Мета статті полягає у дослідження особливостей розмежування публічного та приватного права та у виокремленні критерію інтересу.

Виклад основного матеріалу. Проблема розмежування публічного та приватного права, незважаючи на її розробленість та багаторічний досвід дослідження не втрачає своєї актуальності й понині.

Важливим та актуальним залишається це питання для вирішення проблеми чіткого визначення публічних галузей права, за порушення норм яких наступає юридична відповідальність.

При дослідженні цього питання були створені різні теорії поділу права на приватне та публічне, виокремлено багато критеріїв їхнього розмежування.

Слід зазначити, що визначити межу поділу права на публічне і приватне в значній мірі можна за рахунок аналізу галузей права, які до них належать.

При цьому, серед зарубіжних та вітчизняних науковців немає чіткої позиції з приводу віднесення тих чи інших галузей права до публічного чи приватного.

Як відзначає В.Д. Ткаченко, якщо в Україні, Німеччині та інших країнах романо-германської правової системи галузь кримінального права традиційно відноситься до публічних, то у Франції визначається як галузь приватного права, оскільки більшість його положень спрямовані на захист приватно-правових інтересів суб'єктів права [1, с. 80].

Аналогічних висновків доходить і Н.В. Дараганова, яка вказує на те, що приватно-правовими визнаються ті галузі права, які сформовані за рахунок тісного взаємозв'язку імперативних та диспозитивних норм [2, с. 12].

Це означає, що поділ права на публічне і приватне має вагомий вплив на систему права держави, тобто має не лише теоретичне, а й практичне значення.

Дослідження питання визначення понять приватного та публічного права та критеріїв їх розмежування має як практичне, так і теоретичне значення.

Так, теоретична властивість дослідження цієї проблематики полягає в тому, що це є науково обґрунтоване підґрунтя для подальших розробок в галузевих юридичних науках в цілому та теорії права зокрема.

Як зазначає з цього приводу Є.В. Петров, у теоретичній площині дослідження питання розмежування права набуває особливого значення для подальшої систематизації законодавства[3, с. 69].

Практичне значення розгляду зазначеного питання полягає у необхідності використання таких теоретичних розробок при здійсненні правотворчості та правильній реалізації правових норм у процесі правозастосування.

З цього приводу слід погодитись з Н.К. Шапталою, яка вказує на те, що з'ясування критеріїв поділу права на публічне та приватне є найбільш важливим для правотворчих органів для подальшого з'ясування характеру інтересу, який потребує охорони та вироблення відповідного правового режиму [3, с.760].

Перші згадки про виокремлення публічного та приватного права як окремих правових категорій з'являються у працях відомого давньоримського юриста Ульпіана.

Він зазначав, що критерієм їх розмежування є те, що можна назвати інтересом. Так, для публічного права характерним є інтерес громади, що забезпечений правом та підтриманий державою, а для приватного права – інтерес приватних осіб з приводу їхнього майнового становища та взаємовідносин з іншими суб'єктами права [5, с.93].

Положення, запропоновані Ульпіаном з приводу визначення та критерію розмежування публічного та приватного права були незмінними протягом тривалого проміжку часу.

Але незважаючи на те, що сучасна класична юридична наука не заперечує існування інтересу як критерію розмежування публічного та приватного права, вона визначає й інші критерії, які разом з інтересом формують ряд концепцій розуміння дихотомії права та органічно доповнюють одна одну.

Розглядаючи питання поділу права на приватне та публічне, слід звернутися до загального вчення про право вцілому та систему права зокрема.

Відомо, що право є багаторівневою та неоднорідною структурою, що складається зі значної кількості структурно взаємопов'язаних компонентів.

Так, О.І. Миколенко визначає систему права як визначену структуру права, що склалася об'єктивно, внаслідок реально існуючих суспільних відносин, що розвиваються [6, с. 62].

При цьому він підкреслює, що структура права є юридичним вираженням структури суспільства [6, с. 63].

Таке визначення підтримується С.П. Погребняком, який зазначає, що система права являє собою внутрішню побудову права, що полягає у єдності і взаємозв'язку діючих правових норм і разом з тим у поділі права на відносно самостійні структурні елементи [7, с. 10].

Аналогічне розуміння системи права має й О.Ф. Скакун. На її думку система права є системою суспільних та об'єктивно зумовлених відносин, що включають в себе цілий комплекс пов'язаних між собою норм права окремої держави, які логічно розподілені між собою на відносно самостійні, узгоджені між собою частини [8, с. 294].

Таким чином, з невеликими відмінностями, але в цілому юридична наука є одностайною у визначенні та розумінні категорії системи права.

Але на нашу думку, найбільш влучним визначенням системи права є поняття, запропоноване О.Ф. Скакун, оскільки в порівнянні з іншими авторами, включає в дефініцію комплексність, а не структурність системи права, що є свідченням не просто ієрархічної побудови системи права, а й ознакою взаємозв'язку та взаємодії норм, що входять до цієї системи.

Отже, система права являє собою складну категорію, що включає в себе такі складові частини як галузі права.

Але в той же час ми погоджуємося з позицією О.А. Банчук, який вказує на те, що в цій системі існують більш масштабні утворення – сфери права: публічне та приватне [9, с. 23].

Таким чином, при дослідженні публічного та приватного права слід враховувати те, що ці сфери права – публічна та приватна включають в себе групи галузей права.

Як зазначає автор, відмінною рисою публічного права є те, що воно є імперативним, оскільки не реалізовується суб'єктами права на власний розсуд [9, с. 24], а в той же час суб'єкти приватного права можуть створювати юридичні інструменти для участі у правовідносинах [9, с. 24].

Таким чином, приватне право носить диспозитивний характер і характеризується рівністю суб'єктів правовідносин.

Слід зазначити, що не зважаючи на глобалізацій ні та інтеграційні процеси, що включають у себе й «зближення» правових систем, поділ права

на приватне та публічне перш за все характерним для романо-германської правової системи.

Зокрема, Р. Давид відзначив, що незважаючи на те, що структура романо-германського права являє собою одну систему, в усіх країнах романо-германської правової сім'ї зустрічається поділ права на приватне та публічне [10, с. 60].

На думку К.Г. Волинки, публічне право є правом, що виражає державні, міждержавні та суспільні інтереси [11, с. 135].

Таке положення суттєво доповнює О.Ф. Скакун, вказуючи, що публічне право являє собою сукупність норм, які об'єднані в галузі права, погоджені між собою та регулюють державні, міждержавні та суспільні відносини між суб'єктами, що знаходяться у підпорядкуванні шляхом застосування імперативного методу правового регулювання [8, с. 295].

Оригінальні визначення понять публічного та приватного права надають вчені-компаративісти.

Зокрема С.П. Погребняк розуміє публічне право як підсистему права, що регулює відносини, які пов'язані з діяльністю держави та місцевого самоврядування, а приватне право як підсистему права, що регулює відносини, які безпосередньо не пов'язані з діяльністю держави та місцевого самоврядування [12, с. 72].

Х. Бехруз визначає публічне право як сукупність галузей та інститутів, що визначають статус і порядок діяльності держави. На відміну від публічного, приватне право спрямоване на конкретних суб'єктів та пов'язує приватних осіб у процесі захисту власних особистих інтересів [13, с. 46].

Вагомий внесок у розуміння публічного та приватного права, а також критеріїв їх розмежування внесли представники цивілістичної юридичної науки.

Д.В. Боброва визначає публічне право як сукупність норм, що визначають структуру та діяльність держави, а також регулюють відносини держави з особами приватного права через владні методи [14, с.28].

З іншого боку, приватне право є таким, що регулює відносини між юридично рівними суб'єктами [14, с. 28].

Таким чином, в сучасній юридичній науці існують різні точки зору на розуміння публічного та приватного права.

На нашу думку, приватне право являє собою сукупність правил поведінки суб'єктів права, що визначають їхній правовий статус у правовідносинах між рівними суб'єктами права і носить диспозитивний характер регулювання цих правовідносин.

Публічне право можна визначити як особливу сукупність правових норм імперативного характеру, що регулюють відносини між суб'єктами права, що знаходяться у підпорядкуванні.

Як випливає з вищевикладеного, питання розмежування публічного та приватного права носить актуальний характер і зумовлює необхідність подальшої розробки згаданої проблематики.

Крім цього, поділ права на приватне та публічне є передумовою визначення критеріїв їхнього розмежування.

Таким чином, можна виокремити ознаки публічного та приватного права.

Так, К.Г. Волинка виділяє такі характерні для публічного права ознаки, як задоволення публічного інтересу, однобічність у виявленні волі суб'єктів правовідносин, ієрархія відносин, переважна роль імперативних норм [11, с. 136].

На відміну від публічного, приватне право характеризується рівністю суб'єктів, диспозитивністю норм, що регулюють відносини між ними, свободою волевиявлення та задоволенню особистих інтересів [11, с.137].

Розглядаючи відмінні ознаки публічного права вказує на те, що воно стосується інтересів та становища держави та регулює відносини шляхом застосування імперативного методу [11, с. 137].

Враховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що ознаками публічного права є:

– одностороннє волевиявлення владного суб'єкта;

– ієрархічна побудова правовідносин на нормативно-правових актів, що їх регулюють;

– перевага норм імперативного характеру, що регулюють правовідносини;

– наявність суспільно-державного інтересів.

– на відміну від публічного до ознак приватного права належать:

– двох- або багатостороннє волевиявлення суб'єктів правовідносин;

– рівність сторін-учасників приватних правовідносин;

– перевага диспозитивних норм права, що регулюють правовідносини;

– наявність приватно-особистих інтересів.

Таким чином, сучасна юридична література визначає такі критерії, за допомогою яких можна віднести галузі права до публічного чи приватного:

– інтерес (приватні інтереси обумовлюють віднесення галузі права до приватного, а суспільний чи державний – до публічного);

– метод правового регулювання (для приватного права характерний диспозитивний метод, а для публічного - імперативний);

– предмет правового регулювання (здебільшого приватному праву притаманні норми, що регулюють відносини майнового характеру, а публічному праву – немайнового);

– склад суб'єктів правовідносин (для приватного права характерним є існування правовідносин між приватними особами, а для публічного – між приватними особами з державою чи державними органами).

Одним з провідних критеріїв, визначеним ще за часів античності є інтерес. Його значення для визначення відмінностей між публічним та приватним правом є суттєвим.

С.М. Ходак розуміє під категорією інтересу одну з соціологічних та юридичних категорій, за допомогою якої розкривається взаємозв'язок між об'єктивними закономірностями та діями суб'єктів [15, с. 146].

Категорія інтересу як одного з критеріїв розмежування права на публічне та приватне являє собою вектор діяльності суб'єкта права, охарактеризовує його поведінку та остаточну мету його вчинків.

Проблема визначення інтересу знайшла своє відображення у працях багатьох вчених-правознавців. Аналіз їхніх праць дає змогу декілька підходів до визначення видів інтересу, до числа яких належить об'єктивний, суб'єктивний та змішаний, що об'єднує в собі як об'єктивний, так і суб'єктивний.

Так, А.О. Дутко, схиляючись до розуміння інтересу як суб'єктивного явища, вказує, що він являє собою усвідомлену необхідність суб'єкта досягти власних цілей [16, с. 27].

Це є свідченням того, що автор відхиляє можливість впливу зовнішніх факторів на бажання суб'єкта вчинити правочин.

На нашу думку, таке положення є хибним, оскільки у випадку, коли держава здійснює дії від імені суспільства, вона не може не враховувати інтереси суспільства, тому наявність об'єктивних факторів впливу на рішення такого суб'єкта є беззаперечним.

До іншої точки зору схиляється О.М. Вінник. На його думку під інтересом слід розуміти явище, яке пов'язується з предметом цього інтересу, але в той же час характеризується відсутністю взаємозв'язків з волею чи свідомістю суб'єкта [17, с. 65].

Таке твердження ми теж вважаємо хибним, оскільки відсутність зацікавленості суб'єкта у вчиненні юридично значущих дій в деяких випадках зумовлює відсутність правовідносин вцілому та приватно-правового характеру зокрема.

На нашу думку, слід погодитися з О.М. Вінником, який до категорії інтересу відносить як фактори зовнішнього впливу, зокрема матеріальні потреби суб'єкта, так і свідомість, що зумовлює досягнення суб'єктом особистих цілей [17, с. 67].

Якщо перевести категорію інтересу в площину предмету дослідження, то можна розділити її на дві окремі підкатегорії – публічний інтерес та приватний інтерес.

Публічний інтерес, на думку С.М. Ходак, є інтересом суспільства, задоволення якого покладено на державу шляхом його визнання та гарантування [15, с. 147].

Аналогічних висновків доходить О.М. Вінник, яка визначає публічний інтерес як баланс інтересів держави і суспільства [11, с. 67].

Звідси виходить, що публічний інтерес є не інтересом держави, а суспільства в цілому, що забезпечується державою.

Такий висновок цілковито підтримує М.В. Савчин, який стверджує, що діяльність держави спрямована на захист публічного інтересу, тобто публічний інтерес є вищим за державний [18, с. 235].

Таке положення дає підстави вважати, що держава, як суб'єкт правовідносин не може мати власного інтересу, оскільки спрямовує свої дії на задоволення інтересів суспільства.

Виходячи з такого положення, можна дійти висновку, що інтереси держави – це трансформовані інтереси соціальних груп, тобто у діяльності держави знаходять свій прояв інтереси суспільства.

Отже, незважаючи на те, що публічний інтерес є, в першу чергу, інтересом суспільства або окремих соціальних груп, його носієм залишається держава, яка здійснює свою владу, задовольняючи свій власний інтерес, але діючи від імені суспільства.

Висновки. Головним є розуміння інтересу як критерію розмежування публічного і приватного права шляхом визначення його функціональної основи.

Критерій інтересу є одностороннім і не охоплює весь комплекс інструментів, необхідних для поділу права на публічне та приватне.

Критерій інтересу для поділу права на публічне та приватне є доволі умовним, оскільки не враховує того, що сучасні галузі публічного права використовують інститути приватного права і навпаки.

Література:

1. Порівняльне правознавство : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / В.Д. Ткаченко, С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов ; за ред. В.Д. Ткаченка. Х. : Право, 2003. 274 с.

2. Дараганова Н.В. Головні критерії розмежування права на приватне та публічне. *Аналітично-порівняльне правознавство.* Ужгород : ДВНЗ «УжНУ», 2022. № 1. С. 10–14. – URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/257646.

3. Петров Є.В. Теорія приватного і публічного права та її вплив на реформування господарського та цивільного права. *Актуальні питання публічного та приватного права.* Одеса : Причорноморська фундація права, 2014. № 1 (06). С. 67–75.

4. Шаптала Н.К. Принципи розмежування приватного та публічного права при регулюванні фінансових відносин. *Форум права.* 2012. №2. С. 759–762. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_2_120.

5. Гринько С.Д. Дигести Юстиніана як джерело римського приватного права. *Університетські наукові записки*. 2007. №1. С. 90–96. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2007_1_15.

6. Миколенко О.І. Поділ національного права на публічне і приватне право та його теоретичне і практичне значення. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 58–64.

7. Погребняк, С. П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2006. Вип. 12. С. 9–10.

8. Скакун О.Ф. Теорія права і держави : підручник / О.Ф. Скакун. 2-ге вид. К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2010. 520 с.

9. Банчук О.А. Публічне і приватне право: історія українських вчень та сучасність. Київ : Конус-Ю, 2008. 184 с.

10. David, R. Les grands systèmes de droit contemporains / R. David, C. Jauffret-Spinosi. – 11e éd. Paris : Dalloz, 1992. 478 p.

11. Волинка К.Г. Теорія держави і права : навч. посіб. / К.Г. Волинка. К. : МАУП, 2003. 240 с.

12. Порівняльне правознавство : підручник / С.П. Погребняк, Д.В. Лук'янов, І.О. Биля-Сабадаш [та ін.] ; за заг. ред. О.В. Петришина. Х. : Право, 2012. 272 с.

13. Бехруз Х. Порівняльне правознавство [Текст] : підручник / Х. Бехруз. Одеса : Фенікс, 2009. 464 с.

14. Цивільне право України : підручник : у 2 кн. / О. В. Дзера (кер. авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнєцової. – 2-ге вид., допов. і перероб. К. : Юрінком Інтер, 2005. Кн. 1. 736 с.

15. Ходак С.М. Класифікація інтересів у сімейному праві за різними критеріями. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2021. № 1. – С. 144–148.

16. Дутко А.О. Особливості юридичних конструкцій приватного та публічного права. *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. №2. С. 26–27. – URL: http://www.pap.in.ua/2_2013/Dutko.pdf.

17. Вінник О.М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах : дис. … докт. юрид. наук : 12.00.04. Київ, 2004. 631 с.

18. Савчин М.В. Конституційне право України : підручник / М.В. Савчин ; відп. ред. М. О. Баймуратов. К. : Правова єдність, 2009. 1008 с.

References:

1. Tkachenko, V. D., Pohrebniak, S. P., & Lukianov, D. V. (2003). *Porivnialne pravoznavstvo* [Comparative jurisprudence]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

2. Darahanova, N. V. (2022). Holovni kryterii rozmezhuvannia prava na pryvatne ta publichne [Main criteria for distinguishing between private and public law]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 1, 10–14. http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/257646 [in Ukrainian].

3. Petrov, Ye. V. (2014). Teoriia pryvatnoho i publichnoho prava ta yii vplyv na reformuvannia hospodarskoho ta tsyvilnoho prava [Theory of private and public law and its influence on the reform of economic and civil law]. *Aktualni pytannia publichnoho ta pryvatnoho prava*, 1(06), 67–75 [in Ukrainian].

4. Shaptala, N. K. (2012). Pryntsypy rozmezhuvannia pryvatnoho ta publichnoho prava pry rehuliuvanni finansovykh vidnosyn [Principles of distinguishing between private and public law in the regulation of financial relations]. *Forum prava*, 2, 759–762. http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2012_2_120 [in Ukrainian].

5. Hrynko, S. D. (2007). Dyhesty Yustyniana yak dzherelo rymskoho pryvatnoho prava [Justinian's Digests as a source of Roman private law]. *Universytetski naukovi zapysky*, 1, 90–96. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2007_1_15 [in Ukrainian].

6. Mykolenko, O. I. (2016). Podil natsionalnoho prava na publichne i pryvatne prava ta yoho teoretychne i praktychne znachennia [Division of national law into public and private law and its theoretical and practical significance]. *Pravova derzhava*, 23, 58–64 [in Ukrainian].

7. Pohrebniak, S. P. (2006). Podil prava na publichne i pryvatne (zahalnoteoretychni aspekty) [Division of law into public and private (general theoretical aspects)]. *Derzhavne budivnytstvo ta mistseve samovriaduvannia*, 12, 9–10 [in Ukrainian].

8. Skakun, O. F. (2010). *Teoriia prava i derzhavy* [Theory of law and state] (2nd ed.). Kyiv: Alerta; KNT; TsUL [in Ukrainian].

9. Banchuk, O. A. (2008). *Publichne i pryvatne prava: istoriia ukrainskykh vchen ta suchasnist* [Public and private law: History of Ukrainian teachings and modernity]. Kyiv: Konus-Yu [in Ukrainian].

10. David, R., & Jauffret-Spinosi, C. (1992). *Les grands systèmes de droit contemporains* [The major legal systems of the world] (11th ed.). Paris: Dalloz.

11. Volynka, K. H. (2003). *Teoriia derzhavy i prava* [Theory of state and law]. Kyiv: MAUP.

12. Pohrebniak, S. P., Lukianov, D. V., Bila-Sabadash, I. O., et al. (2012). *Porivnialne pravoznavstvo* [Comparative jurisprudence]. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].

13. Behruz, H. (2009). *Porivnialne pravoznavstvo* [Comparative jurisprudence]. Odesa: Feniks.

14. Dzer, O. V., Bobrova, D. V., Dovhert, A. S., et al. (2005). *Tsyvilne pravo Ukrainy* [Civil law of Ukraine] (2nd ed., Vol. 1). Kyiv: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

15. Khodak, S. M. (2021). Klasyfikatsiia interesiv u simeinomu pravi za riznymy kryteriiamy [Classification of interests in family law according to various criteria]. *Dniprovskyi naukovyi chasopys publichnoho upravlinnia, psykholohii, prava*, 1, 144–148 [in Ukrainian].

16. Dutko, A. O. (2013). Osoblyvosti yurydychnykh konstruktsii pryvatnoho ta publichnoho prava [Features of legal constructions of private and public law]. *Porivnialno-analitychne pravo*, 2, 26–27. http://www.pap.in.ua/2_2013/Dutko.pdf [in Ukrainian].

17. Vinnik, O. M. (2004). *Teoretychni aspekty pravovoho zabezpechennia realizatsii publichnykh i pryvatnykh interesiv v hospodarskykh tovarystvakh* [Theoretical aspects of legal support for the realization of public and private interests in business entities] (Doctoral dissertation). Kyiv [in Ukrainian].

18. Savchyn, M. V. (2009). *Konstytutsiine pravo Ukrainy* [Constitutional law of Ukraine]. Kyiv: Pravova Yednist [in Ukrainian].